

A hadtápbiztosítás elméletének fejlődése a Magyar Néphadseregben*

(Csapathadtáp)

A ZMKMF hadtáp tanszék

A hadtudomány hazánkban 1948 és 1951 között szocialista elvi alapon bontakozott ki. A szocialista hadtudomány 4 évtizedes fejlődésében a gyakorlat és elmélet egységét a Szovjetunió Nagy Honvédő Háborújában aratott megsemmisítő győzelme fejezte ki. A Nagy Honvédő Háború éveiben a szocialista hadtudomány — ezen belül a hadművészet — keresztül ment ugyan egy konkrét, sajátos fejlődésen, lényegében azonban a két világháború közötti kutatómunka eredményét, helyességét igazolta.

Ennek megfelelően hazánkban a hadművészet, ezen belül a hadtápbiztosítás elmélete a néphadsereg megalakulásának időszakában a szovjet elveket kifejező dokumentumokra támaszkodott. A hadtudományi kutató-, az elmélet rendszerezését feladatának tekintő elvi munka nem indult meg a néphadsereg szervezésével egyidőben, és ezért igen sokáig a hadművészet elméletét, ezen belül a hadtápbiztosítás elveit oroszról fordított, illetve fordítás után kis mértékben konkretizált szabályzatok fejezték ki.

Ha összehasonlítjuk az ez időben kinyomtatott szabályzatokat, előadásokat mai tankönyveinkkel, segédleteinkkel, egyenes vonalú elméleti fejlődést állapíthatunk meg. Az elmúlt időszakot a hadtápbiztosítás elméletének hazai fejlődése szempontjából véleményem szerint a következő periódusokra oszthatjuk:

- 1949-től 1954—1955-ig terjedő időszak, az első szovjet alapon kiadott szabályzatok és segédletek értelmezése és alkalmazása;
- 1956—1957-től 1960-ig, a tömegpusztító fegyverek megjelenésének első hatása, a korszerű hadtápbiztosítási elvek megalapozása;
- 1961-től a hadtápbiztosítás elméletének és gyakorlatának intenzív korszerűsítési időszaka.¹

* Rövidített tanulmány. Az eredeti anyagot az érdeklődők a ZMKMF hadtáp szaktanszéken teljes terjedelemben sokszorosított formában kézhez kaphatják.

¹ Az 1970 utáni (tehát jelenlegi) időszakot nem vizsgáljuk — tapasztalatai még nem értékelhetők.

AZ ÉLENJÁRÓ SZOVJET HADTUDOMÁNY
TAPASZTALATAINAK ÁTVÉTELE ÉS ALKALMAZÁSA
A HADTÁPBIZTOSÍTÁS TERÜLETÉN

A bevezetőben említettek következtében a legalapvetőbb csapat-hadtáp elveket a Magyar Néphadsereg első szabályzata, az 1951-es Harcászati Szabályzat (tervezet) tartalmazta. Ez az 1941—1943 között kiadott, illetve később folyamatosan tökéletesített szovjet szabályzatok alapján lett összeállítva, tehát a hadtápbiztosítási elvek tekintetében a legélenjáróbb megállapításokat, a szocialista hadtudomány 1944—1945-ös szintjét tükrözte.

A hadtáp értelmezése

A II. világháború időszakára jellemző ütem, kiterjedések a csapatok többé-kevésbé már széttagolt elhelyezése következtében e szabályzat a hadtáp megszervezésének, sőt egész tevékenységének alapját a hadtápkörletben látta. A hadtáp fogalmát a következőképpen határozta meg: „... az ellátást, utánszállítást, javítást és hátraszállítást végrehajtó szakcsapatokból, intézetekből, valamint településükre és munkájukra kijelölt hadtápkörletekből áll”. (814. p.) (Kiemelés tőlünk, szerzők.)

Fenti idézetből egyenesen következtethetjük, hogy ebben az időszakban a hadtáp nem mozgékony, hanem területekhez kötött fogalomként volt értelmezve, a csapatok hadtápbiztosítását meghatározott területhez rögzített hadtápegységek végezték és mint később látni fogjuk, maga a hadtáp terület saját szolgáltató képességével jelentős részét képezte a csapatok ellátási bázisának.

A „hadtáp alapismertek” a hadtáp fogalmát három elemből értelmezték:

- hadtápegységek (korban használt kifejezéssel: hadtáp intézetek);
- a rendszeresített anyagi eszközök (mozgó tartalékok);
- a hadtáp területe (a hadtáp körlet, illetve hadtáp alegységek által elfoglalt terület).

Érdekes ellentmondásokat, de ezen belül újszerű felfogást fedezhetünk fel ha más, nem az egész Magyar Néphadseregére, csupán egyes fegyvernemekre vonatkozó 20 év előtti szabályzatokat olvassuk. Nem véletlen, hogy 1957 előtt a páncélos és gépesített csapatok részére kiadott szabályzatok a maximális korszerűség jegyeit viselik magukon. Ezek a szabályzatok a II. világháború gyorscsoportjai sajátos tapasztalatait dolgozták fel, harci technikával bőségesen ellátott alegységekre vonatkoztak, melyek felszereltségük következtében mozgékony, manőverező, nagyütemű tevékenységet folytattak akár támadásban, akár védelemben. Könnyelműség nélkül kijelenthetjük, hogy a mai összefegyvernemi — tehát gépesített lövész- és harcokocsicsapataink a II. világháború páncélos és gépesített csapatainak számos jellemzőjével rendelkeznek és a szocialista hadtudomány, a hadtápbiztosítási elvek tudományos alaposságát, korszerűségét bizonyítja, hogy e fegyvernem csapataira vonatkozó elvek már a

II. világháborút közvetlenül követően is elváltak a hadtápbiztosítás területéhez kötött — gyalogos, lövész — felfogástól és önállóultak.

Néhány példa: „... saját hadtáp körlettel nem rendelkeznek” 120. pont) „... a mozgó tartalékok a harci és szállító gépjárműveken vannak tárolva. Egyes esetekben a harccselekmények előkészületeinek időszakában az ellátás pótlására szolgáló anyagtartalékokat földön is tárolhatják” (125. p.).²

A hadtáp megszervezésének kérdései

A hadtáp megszervezésének alapját a hadtáp körlet képezte. Ennek lényegét, rendeltetését a technminimum így fogalmazza: „a hadosztály és ezredhadtáp felépítésére meghatározott terület”. (8. p.) A hadtáp felépítése alatt (szerintem ma sem elvetendő kifejezés) a hadtáp alegységek terepen való csoportosítását értették.

Az ötvenes évek felében rendezett gyakorlatokon és továbbképzéseken a hadtáp körletek határait minden esetben úgy alakították ki, hogy azok a magasabbegységek és egységek részére szükséges utánszállítási utakat biztosítsák.

A hadtáp alegységek telepítési helyének kiválasztásánál a főszempontokat ebben az időben a következőképpen látják:

- főközlekedési utak közelében legyen;
- alkalmas legyen a rejtésre, szétbontakozásra, belső forgalomra;
- védettséget nyújtson a harckocsik ellen;
- legyen víz;
- feleljen meg a járvány- és egészségügyi szempontoknak.

A hadtáp felépítésének szabályait a technminimum kilométer távolságokban a következőkben rögzítette (km):

	Támadás	Védelem
Z. segélyhely	0,5—1	1—1,5
ZLFH	2—3	3—5
GER	3—4	4—5
ESH	3—4	5
ELFH	5—6	8
ER	8—9	10—12
HSH	6—8	10
HFH	15—17	25
MTS	20	30

Külön foglalkozni kell a hadosztály hadtáp felépítését tükröző néhány megfogalmazással. A csapathadtáp körlet teljes mélységét hozzávetőleg 45 km-ben határozták meg, de a hadosztály anyagkészleteit tartalmazó hadosztály raktárak telepítése nem a hadtáp körlet hátsó határán történt.

² Harcászati Szabályzat a páncélos és gépesített csapatok részére II. rész 1951.

„A hadosztály és az ezred hadtáp körletének érintkezési határán hadosztály felvételező helyet telepítünk.”³

Miután a tárgyalt időszakban a hadtáp alegységek körletekhez, településhez voltak kötve, rendkívül fontos kérdés volt az áttelepülés. A hadtáp intézetek áttelepítése olyan időszak volt, amely a hadtáp tevékenységből kiesett, zavarta a munkát, elsősorban a sütőde és a gyógyító intézetek munkáját. Az áttelepítést alapvetően az indokolta, hogy a hadtápnak nem szabadott lemaradni a csapatok mögött. Ezért az áttelepülést a lemaradási távolság és a működés követelményei alapján lépcsőzetesen tervezték és maximális lemaradási távolságokat állapítottak meg. Ennek megfelelően a hadosztály segélyhelyet naponta 1—2 alkalommal, a hadosztály többi intézeteit 1—2 naponként tartották célszerűnek áttelepíteni.

Hogy az áttelepülés mennyire gondot jelentett azt bizonyítja az, hogy a hivatkozott technminimumok igen sokat foglalkoznak vele és a hadtáp kiképzés 13. sz. kézikönyve (mely lényegében okmánygyűjtemény volt) külön áttelepülési tervet mutat be. Az áttelepülés alapelve „minél ritkábban települnek át, annál jobban képesek dolgozni”. A feltétlen áttelepülés mércéjét éppen ezért elég mélyen, az eredeti telepítési távolság 2—2,5-szeresében állapították meg.

A hadosztály hadtáp körletben e technminimum egy-két utánszállítási utat, az ezred hadtáp körletben egy utánszállítási utat ír elő, de több esetben kijelenti, hogy ezek optimális adatok. Érdekes megjegyezni, hogy azóta napjainkban szélesebb a csapatok tevékenységi sávja, sokszorosára növekedett a gépjármű és az önjáró harcitechnika, az utak mennyiségét illetően az egyes kötélekek vonatkozásaiban még semmisem változott. Csupán az utóbbi idők csapatgyakorlatai bizonyítják beszédesen, hogy a hadosztály hadtáp körletben vezető egy, esetleg két hosszirányú út a harcrendi elemek és a hadtáp manőverének teljes csődjéhez vezethet.

A korabeli elveknek megfelelően a teljes hadtápkörlet őrzés-védelmét, azt beleértve a harcbiztosításba, a törzsparancsnokok szervezték meg. Az egyes hadtáp objektumok összehangolt őrzés-védelmének általános szervezési rendszabályait a hadtápparancsnok rendelte el, ugyanakkor a hadtáp objektumok konkrét biztosításáért az intézet parancsnok volt a felelős. Az őrzés-védelem bizonyos értelemben aktívabb komponenseket is tartalmazott, amennyiben a technminimumok előírták őrzés-védelmi rendszabályként a terület lakosságának politikai felderítését, az összes utak, hidak és egyéb műtárgyak alapos felülvizsgálatát.

Az anyagi biztosítás néhány kérdése

Az anyagi biztosítás lépcsőit, az ellátási szakaszok tartalmát az alegységek, egységek és rendszeresített haditechnika mennyisége határozta meg. Erre érdekes példa, hogy az üzemanyag ellátás a hadosztály felvételező helyen telepített, az üzemanyag raktár részét képező üzemanyag töltő állomáson keresztül valósult meg. A hadosztály valamennyi szállító járműve (és ezek alkották a zömét), helyszínen vételezett és csak a harcjárművekhez volt kiszállítás.

³ A Magyar Néphadsereg harcászati szabályzata (tervezet) 1951. 826. pont.

Az anyagi biztosítás alapját az ellátás forrásai képezték. Az ellátás forrásait a szabályzatok a következőképpen sorolták fel:

- mozgó tartalékok felhasználása;
- utánszállítás az előljáró részéről;
- helyszíni beszerzés;
- zsákmányanyag felhasználása.

A technminimum a harchoz szükséges anyagok mennyiségét elsősorban a harctevékenység jellegétől, a szemben álló ellenség erejétől teszi függővé. Ezek a tényezők elsősorban a lőszer szükségletet határozzák meg. Az üzemanyag fogyasztás azonban a technminimum szerint már nem a támadás ütemétől, hanem a lőszerszállító gépjárművek igénybevételétől függött.⁴ Ez azt jelenti, hogy az üzemanyag a lőszer felhasználással, ezen belül elsősorban a tüzér és harckocsi lőszer felhasználásával arányos mennyiségben nőtt, annak függvénye volt. Az üzemanyag-szükséglet ilyen meghatározása elsősorban annak következménye, hogy mint említettük, a gépjárművek zöme a hadosztály hadrendjén belül löveg vontató és szállító jármű volt, s ezek igénybevételi intenzitása a lőszer szállítási feladatoktól függött.

Ezen ellentmondástól függetlenül az anyagszükségletek megállapításán alapvető elve, hogy támadásban több, védelemben kevesebb lőszer és üzemanyag felhasználásával számolnak.

Ennek megfelelően a technminimum a csapatok mozgó készleteit az alábbi megoszlásban írja elő:

	harcos, harcesköz	Z. htp.	E. htp.	Ho. htp.	Összesen
Élelem	1	1	1—2	2	6—7
Lőszer	0,6	0,2	0,2	0,5	1,5
Üzemanyag ⁵	3	—	2—3	1	6—7

A mozgó készletek megállapításánál abból indultak ki, hogy 3—4 napra legyenek elegendők, ugyanakkor a készletek mérve a mozgékony-ságot ne gátolja.

Annak bizonyítására, hogy a korszerűség az anyagi biztosítás kérdéseiben is élesebben jelentkezett a páncélos és gépesített csapatok hadtápjainál, érdemes szó szerint idézni a páncélos és gépesített csapatok részére kiadott, előbbieken idézett harcszabályzatot. „A lőszer, üzem- és kenőanyag utánszállítása a zászlóalj és dandár szállító gépkocsikon párhuzamosan történik. Az utánszállító gépjárművek a dandár felvételező helyein át az ellátó állomásig működnek. Amikor az anyagtartalékokkal megpakott szállító gépjárművek a dandár felvételező helyre megérkeznek, a szállítmányt alakulatonként osztják szét. Kisebb mennyiségű lőszer,

⁴ Az alacsony támadási ütem nem is befolyásolhatta jelentősen az üzemanyag-szükségletet.

⁵ Egy javadalmazás alatt a 100 kilométer út megtételéhez szükséges mennyiséget értik. de kijelentik, hogy a Szovjet Hadseregben nem ez az elv van érvényben. Az 1951. 2. kiadású technminimum már tank ja-ban adja meg a készleteket, járműnél 1, ezrednél 1, hadosztálynál 0,5 ja mérvben.

üzem- és kenőanyag fogyasztásnál, valamint amikor a szállításra rendelkezésre álló utak állapota rossz, az utánszállítást a dandár felvételező helyen végrehajtott teherátrakással kell megoldani.” (129. p.) (Tehát — kivételesen — szerzők!)

Egyéb kérdések

Külön kell szólnunk néhány szót a széles arcvonalon folytatott védelem hadtápbiztosításáról.

Ezt indokolja, hogy a Magyar Népköztársaság adott helyzetéből kifolyólag elsősorban a védelemnek ez a formája került előtérbe. A végrehajtott parancsnoki továbbképzések, — amennyiben tárgyuk védelem volt — 50—52 km széles sávban szervezett hadosztály szintű védelemmel foglalkoztak.

A védelem hadtápbiztosításának néhány ellentmondásos kérdése cikkekben is napvilágra került. Így például általánossá vált az a megállapítás, hogy védelemben a hadtáp tevékenység könnyebb, egyszerűbb (!?) több út áll rendelkezésre, nagyobb a hadtáp körlet, mélyen telepíthető a hadtáp stb. Az ilyen egyszerűsítéseket nyilván azt tette lehetővé, hogy a védelemmel szemben támadó ellenség részéről is igen alacsony támadási ütem volt feltételezve, ami valóban lehetővé tette a hadtáp zökkenőmentesebb, zavartalanabb tevékenységét.

1953—1955-ben ugyancsak a védelem hadtápbiztosításához kapcsolódva visszatérő oktatási kérdésként szerepelt a polgári lakosság védelmi területről való kiürítése, hátraszállítása. 1953-ban a székesfehérvári 3. hadtest szakkiképzési foglalkozásán (hadtáp harcászati kiképzési csoport) és az MNHF csoport foglalkozásán a kérdés egyaránt szerepelt, komoly tervező energiát fordítottak rá.

A hadtáp vezetése

A hadtáp vezetésével kapcsolatos elvek alapját a hadtápparancsnok és hadtáp törzs munkarendjéről, munkasorrendjéről szóló tanítás képezte — ez volt az alapállás. Ezt mai szemmel, bizonyos szervezés- és vezetéselméleti alapismeretekkel felruházva vizsgálhatjuk és nyugodt lelkiismerettel kijelenthetjük, hogy a szovjet elveken alapuló vezetési szisztéma és stílus már abban az időben is korszerű elképzeléseken alapult.

Ugyanakkor a hadtápvezetés korszerű felfogásának kialakítását nagymértékben akadályozta az a gyakorlat, mely a vezetésben az előkészítő időszakot fetiszizálta, alapvetővé, sőt kizárólagossá tette. „Az előkészítő időszak, mind a hadtápparancsnok, mind a hadtáptörzs számára az előtűk álló harc anyagi biztosításának *legfontosabb* szakaszát jelenti.”⁶

Ennek az álláspontnak és nézetnek az lett a nyilvánvalóan káros következménye, hogy a hadtápvezetést magától a harctól függetlenítették. Sok foglalkozáson, köztük a Magyar Néphadsereg hadtápfőnökének csoportjában vezetett foglalkozáson is egyszerűen elmaradt a dinamika, a hadtáp törzsek harc alatti tevékenységét elsorvasztották, az operatív vezető tevékenységek, a tervek realizálásának kérdése háttérbe szorult. A

⁶ Katonai Figyelő 1950. 2. sz. 44. oldal.

gyakorlatok és foglalkozások nagyrészen a résztvevő hadtáp tiszteket a dinamika alatt nem tudták foglalkoztatni.

A vezetés alapját a technminimumok a parancsnok elhatározásában jelölik meg és rögzítik is a parancsnok hadtáp elhatározásának helyét és szerepét. (A hadtáp tájékoztató végén a parancsnok jóváhagyja, vagy korrigálja azt és megszabja a hadtáp feladatait).

A hadosztály hadtáp vezetés alapokmánya az úgynevezett „hadtáp felépítési és anyagellátási terv” volt. A technminimum szerint, melynek 1950-es kiadása részletesen felsorolja ennek tartalmát, ezzel egyidőben készül el a hadtápparancs is.

A tömegpusztító fegyverek megjelenése

Külön foglalkoznunk kell a tárgyalt időszak utolsó éveivel s ezzel kapcsolatban az 1955-ben megjelent új szabályzatokkal, utasításokkal és előadásokkal. Ezek a dokumentumok elvileg megalapozzák a technikai biztosításnak a hadtápbiztosításon belül önálló biztosítási ággá való kiemelkedését és azoknak a szervezeti változásoknak egyenes következményei, melyet a hadművészet forradalmát követve terjedni kezdtek hazánkban. A lövészhadtesteken belül megjelennek a gépesített hadosztályok, általánossá válnak a gépesített és gépkocsizó lövészegységek és alegységek, úgyszólván egyik évről a másik évre eltűnnek a fogatok. A hadtápbiztosítás elmélete megelőzte ezeket a változásokat, de elsősorban olyan formában, hogy az 1955-ben kiadott, páncélos és gépkocsizó csapatokra vonatkozó hadtáp segédlet a harcokocsizó fegyvernemen túl általános alapszabályzattá vált és így később a realitássá váló új szervezeti koncepciók már megfelelően általánosított hadtápbiztosítási elveket találtak.

Az 1955-ben megjelent segédlet megfogalmazásai között megjelenik a mozgékony hadosztály hadtáp első lépcső, illetve ennek tartaléknak nevezett, tartalékosított formája. Az atommal kapcsolatos előadásokban ezt mozgó tartaléknak neveztük, melyet az ellátás főanyagaiból a mozgó készletek rovására kellett létrehozni. A mozgó tartalékot szállító gépjárműveket a hadtáp vezetési pont közvetlen közelében kellett előrevonni. Szabályzat ugyan nem foglalkozott e mozgótartalék mérvével, de a lefolytatott gyakorlatokon általában az eggyel alacsonyabb ellátási szakaszon tárolásra előírt készletek mérvének felelt meg.

Az 1955-ös előadások általánossá teszik a hadtáp széttagolt elhelyezését abból a célból, hogy egy atomcsapás ne tudja az egész hadtápot megsemmisíteni. A hadtáp alegységeket egyéb harcrendi elemektől 3—5 kilométerre kellett elhelyezni. Ez a megkötés igen nehezítette tette a rendelkezésre álló hadtáp körletek megfelelő kihasználását.

Az 1955-ös előadásokban óriási, majdnem megoldhatatlan feladatként jelentkezik a hadtáp alegységek érdekében végzendő műszaki munka. Az első mechanikusan elvégzett számvetések szerint a hadosztály segélyhelyen 20, a hadosztály raktárban 60, ezred segélyhelyen 10, ezred javítóműhelyben 15, ezred raktárban 20 fedezéket kellett volna elkészíteni. Miután az elvi követelményeknek az 1955 őszi hadtáp gyakorlaton mégcsak a megközelítése sem volt lehetséges, a továbbképzési

anyagok is előtérbe helyezik a műszaki munkák helyett a terep kihasználását, a hadtáp alegységeknek szakadékokban, csoportos (katlan) fedezékekben való elhelyezését.

A széttagoltság követelménye és a hadtáp mozgékony tényezőként való felfogásának jelentkezése következtében a hadtáp vonatkozásában így egyre inkább jelentkezik a „szétbontakozás” kifejezés. A szabályzatok részben vagy teljesen való szétbontakozásról beszélnek és azt említik, hogy az egyes hadtáp lépcsők az adott csapat lépcsők mögött bontakoznak szét, kerülnek előrevonásra. Egy idézet „Szétbontakozáskor a hadtáp egységeknek (alegységeknek) kiterjedt módon kell felhasználniuk a természetes fedezékeket és rejtési lehetőségeket, az ellenség által elhagyott atombiztos fedezékeket és a személyi állomány, technikai és anyagi eszközök számára a legegyszerűbb fedezékeket kell berendezniük”.⁷

Az 1949-től 1954—55-ig terjedő időszakban a hadtápbiztosítás elméletét tekintve megvalósult az élenjáró szovjet hadtudomány tapasztalatainak átvétele és értelmezése, sőt a páncélos és gépesített csapatok korszerű hadtápbiztosítási elveire épülve az 1954—55-re kialakuló hazai kutató gárda, elsősorban a ZMKA hadtáp tanszéke és az MNHF Törzse tisztázta a megfelelő alapokat a tömegpusztító fegyverek alkalmazásával vívott harctevékenységek hadtápbiztosítására vonatkozóan.

II.

A HADÜGYBEN VÉGBEMENŐ FORRADALOM ÉS A MAGYAR NÉPHADSEREGBEN JELENTKEZŐ HELYZET HATÁSA A HADTÁPBIZTOSÍTÁS ELMÉLETÉRE, AZ ÚTKERESÉS IDŐSZAKA 1956-tól 1960—61-ig

Az 1956—57-es esztendő a hadtápbiztosítás elméletének korszerűsítésében, rendszerezésében és a csapatok gyakorlati tevékenységében való alkalmazásban egy új, igen jelentős, megalapozó, átmeneti időszakot nyitott meg. A hadtudományi kutatómunka hadtáp vonatkozású elméleti fellendülésének okát a magunk részéről az alábbiakban látjuk:

1. Ez időtől rendelkezésünkre álltak az új irányt vett szovjet hadtudományi kutatási eredmények, a hadtápbiztosításra vonatkozó korszerű elvek. A Szovjetunióban befejeződött egy nagyon megalapozott kísérlet-sorozat, mely számot vetett a tömegpusztító fegyverek alkalmazásának közvetlen hatásával a csapatok harctevékenységére és a Varsói Szerződés létrejötte lehetővé tette ezen elvek, szabályzatok, direktívák, előadások közkinccsé tételét.

2. Kialakult a most már valóban minden tekintetben megfelelőnek mondható kutató gárda. A Szovjetunióból tanulmányaik befejeztével egyre több hadtáp tiszt érkezett haza, a legutóbb végzett csoport ismeretei már alkalmazkodtak az első pontban kifejtettekhez, volt köztük néhány igen komoly tudományos ambícióval rendelkező elvtárs, akik azon-

⁷ Segédlet a páncélos és gépesített csapatok harci alkalmazására az atomfegyver harcbevételére esetén. 1955. 149. oldal.

nal bekapcsolódtak a kutató munkába, a szabályzatok megformálásába és a csapatok hadtáp tisztjeinek kiképzésébe. Ezzel párosult, hogy 1955-től évenként kibocsátásra került a ZMKA-ról egy-egy hadtáp osztály s az elméletileg igen képzett, gyakorlati tapasztalattal és rendszerezett ismeretekkel rendelkező elvtársak széles körben kapcsolódtak be a fejlesztési tevékenységbe.

3. Az ellenforradalmi események negatív következményeként az MN csapatainak és hadtáp szerveinek átszervezésére került sor. A csapatok új szervezeteinek kialakításában már azonnal a korszerű szervezési elvek kerültek felszínre, megszerveződtek a gépkocsizó lövészegységek és magasabbegységek, kialakult a korszerű összefegyvernemi harc megvívására képes szervezetek alapja.

Az 1957-évből tartott továbbképzések után a hadtáp körlet, mint a hadtáp megszervezésének alapja az összes harctevékenységben, de még a hadműveleti hadtáp biztosításban is eltűnik. A hadtáp mozgékonyágának növekedése, a szélesebb sávok, a nagyobb ütem, a harctevékenység manőverező jellege, s főleg a háború kezdeti időszakában vívott harctevékenységek jellemző vonásai szükségszerűen szüntették meg ezt a fogalmat.

Az ezred hadtáp körlet megszüntetése problémát jelentett az ezred hadtáp települési, elhelyezési körleteinek kijelölése szempontjából. Ezt a problémát 1957-ben azzal oldták meg, hogy azt a hadosztály hadtáp törzs feladatává tették, az ezred hadtáp települési körletek kijelölése a hadosztály hadtáp megszervezésének részét képezte. Számvetések alapján tíz egység hadtáp helyének kijelölése jött számításba, egyenként egy-egy km² területtel, ami összesen 10 km²-t igényelt a települési helyek között 1—1 kilométer távkozással. A számvetés eredményeképpen úgy tervezték, hogy az ezred hadtáp alegységeket, az első lépcső ezredek harcrendje mögött sakktableszerűen a peremvonalától 10—15 kilométer mélységben az utak mentén helyezik el.

A hadtáp megszervezésével kapcsolatos állásfoglalások újszerű problémákat vetettek ugyan fel, de nem jelentettek ugrásszerű elméleti előrelépést. Természetes, hogy az elméletben a gyökeresen új utak kereséséhez arra volt szükség, hogy a kutató és fejlesztő munkát végző elvtársak találkozzanak azokkal a korszerűbb, új körülményekre jellemző harceljárás formákkal, melyek az igényt támasztották.

Az ilyen új harceljárás forma a menetjellegű harctevékenységekkel kapcsolatban jelentkezett.

Ezek voltak:

- a menetből való támadás;
- a háború kezdeti időszakában sajátosan jelentkező harccselekmények;
- a gyakori találkozó harc.

E harcmódok 1957-től általánossá váltak a foglalkozásokon és gyakorlatokon, a hadtáp biztosításának követelményeit pedig a nagy támadási és előrevonási ütem és a hosszú és folyamatos menetek határozták meg.

Világos, hogy ennek hatására kutatni kellett azokat a formákat, amelyekkel menetjellegű tevékenységek alatt az ellátás megoldható. Generál Tibor elvtárs egyik tanulmányában veti fel először a *menetből való ellátást*, mindenekelőtt a hosszú menetre vonatkoztatva és beszél a hadtáp alegységek elhelyezkedéséről.

A mélyen lépcsőzött és tagolt menetrend szükségessé tette, hogy a hadosztály hadtáp döntő része a várakozási körletben helyben maradjon, a nap folyamán kétszer települjön át, ugyanakkor azonban az ezredek menet- és harcrendje mögött szükséges volt a hadosztály hadtáp bizonyos kikülönített részének előrevonására.

Az 1957—58-as foglalkozások komolyan vetik fel a vezetés korszerűsítésének problémáit. A hadtáp megszervezésének jelentős szerepe szükségessé is tette a vezetés tökéletesítését. A hadtáp vezetése ekkor már hadtáp vezetési pontról történik, bár gyakran találkozunk „hadosztály vezetés hadtáp lépcsője” kifejezéssel is. A VKF 1959-ben külön utasításban szabályozta, hogy mely szervek, milyen jogkörrel települnek a hadtáp vezetési pontra. A hadtápbiztosítás alapját a „hadtáp felépítés, anyagi, technikai és egészségügyi biztosítási terve” képezi, melyből azonban — s itt látszik, hogy a szervezésre rendelkezésre álló idő korlátokat szab — szóbeli hadtápparancsot készítenek régi tartalommal, melyet azonban 2—3 órán belül írásban is ki kell juttatni az alárendelteknek.

Az elméleti fejlődésben az 1960-ban megjelent szabályzatok jelentős szerepet játszottak. Az 1960-as Harcászati Szabályzat más elveket tükrözött ugyan, mint az 1960-as reális helyzet, a kiképzés, a tanintézeti munka azonban igen gyorsan igazodott e szabályzathoz és a probléma áthidalása érdekében megalkották az úgynevezett gyakorló hadrendet. Addig, amíg a szabályzat alapjául szolgáló eredeti szovjet dokumentumok a gyakorlatban már kialakított szervezeti formákat szentesítették, nálunk ez korántsem így volt. A szabályzat szerkesztői azonban már nem mechanikusan vették át a szovjet fordítást, hanem adaptáltak néhány kérdést sajátos lehetőségeinkhez, ugyanakkor azonban a reális perspektívát figyelembe véve nem féltek a szabályzatban olyan elveket rögzíteni, amelyek 1960-ban még talán naivnak mutatkoztak, de néhány évvel később realitassá váltak.

Az 1960-as szabályzatok olyan gépkocsizó lövész- és harcokocsicsapatok tevékenységét szabták meg, melyek korszerű páncélozott szállító technikával voltak ellátva, bár még ezek nem rendelkeztek olyan képességekkel, mint napjainkban. Ezért döntő változásként jelentkezett például, hogy az üzemanyag ellátás végpontja 1960-ra az elvek szerint már a zászlóaljokhoz került. (Íme az 1951-es, hadosztály feltételező helyen telepített üzemanyag töltő állomás 10 esztendő alatt a zászlóaljig vándorolt előre).

1960-ban a harcászati szabályzatokkal egyidőben — az MN történetében először — új Csapathadtáp Utasítás jelent meg. Ennek jelentőségét a hadtáp szolgálat tisztjei igen nagyra értékelték, Joó Sándor elvtárs a szabályzatban jelentkező újszerű vonásokat a Honvédségi Szemle hasábjain külön is értelmezte. Az ismertető cikk két kérdést hangsúlyozott alapvetően:

— rendelkezünk egységes, valamennyi fegyvernemre és kötelékre alkalmazható szabályzattal;

— az utasítás elvi alapon készült, kutatómunka eredménye tükrözi a tapasztalatokat.⁸

A hadtáp fogalma megint új megfogalmazásban jelentkezik. A csapathadtáp körébe sorolják mindazokat a hadtáp intézeteket és hadtáp alegységeket, melyek a csapatok anyagi, egészségügyi és technikai biztosításával foglalkoznak. Ebben az időben tehát a csapathadtáp megszűnt területi, lekötött fogalom lenni, felszabadultságát, mozgékonytát viszszanyerte.

A hadtáp korszerűsítésének főkérdése a mozgékonytát volt. Ezt követelte a nagy mélység, a nagyobb ütem, a manőverező harctevékenység, a tömegpusztító fegyverek által kiváltott veszély. A mozgékonytát igényét teljes egészében kifejezte az a látszólag terminológiai változás, hogy a szabályzatból eltűnt az „intézet” kifejezés és helyette egyértelműen hadtáp egységekkel és alegységekkel, tehát mozgékonytát kötelékekkel találkozunk az alábbi felosztásban:

- ellátó;
- szállító;
- javító;
- egészségügyi egységek és alegységek.

Az 1960-as harcászati szabályzat 85. pontja az alábbiakban határozza meg a hadtáp alegységek települési távolságait:

	támadás	védelem
Z HTP	2—3	2—3
ESH	6 km-ig	8 km-ig
EFH	8 km-ig	10 km-ig
Raktárak	15 km-ig	20 km-ig

A széttagoltság, a fedezékek létesítése és az álcázás a hadtáp alegységek telepítésénél főkövetelményként jelentkezik.

Amint az előbbi felsorolásból látjuk, az ezred hadtápbiztosításában újból jelentkezik a néhány éve nem szereplő lőszer felvételező hely. Akkoriban az Akadémia hallgatója voltam és a Harcászati Szabályzatnak ezt a kitételét bizonyos megütközéssel vettük tudomásul, pedig ez a lőszer felvételező hely már nem a régi értelemben szerepel „... a lőszer utánszállítás céljából a tüzér raktár és a szállító eszközök terhére, ezred lőszer felvételező helyet kell telepíteni, amelynek munkáját közvetlenül a tüzér fegyverzeti szolgálat vezetője irányítja”. (83. pont.) Itt tehát nem a teljes fegyverzeti és lőszerraktár külön telepítéséről, csupán a lőszerkészlet egy részének kikülönítéséről, a hadtáp lépcsőzésének egyik formájáról, a hadtáp első lépcső megjelenéséről van szó.

A harcászati szabályzat már 1960-ban megoldást keres az egységes hadtáp egységes vezetésének problémájára. Ezért előírja, hogy a hadtáp főnök személyében felelős az egész hadtáp megszervezéséért, a neki alárendelt szolgálatteljáró ágakban folyó ellátó tevékenységért és intézkedési joggal rendelkezik a település, az őrzés-védelem és az utánszállítás területén.

⁸ Honvédségi Szemle 1960. 6. sz. 99. oldal.

III.

A JELENLEG IS KORSZERŰNEK ÍTÉLT HADTÁPBIZTOSÍTÁSI ELVEK KIALAKULÁSA ÉS MEGSZILÁRDULÁSA

(1961—1969)

Az 1957—60-as átmeneti időszak az elméleti útkeresés időszaka volt. A kutatási bázis még nem volt széles, gyakorlatok nem igen voltak, az ellenforradalom még több területen éreztette hatását. 1961-től azonban a nemzetközi és belpolitikai helyzet reális értékelése, az MSZMP VII. kongresszusának határozatai nagyon átgondolt, széles körű és megalapozott fejlesztési időszakot indítottak meg. Természetes, hogy a csapatok mozgósítási és harcászati fokának megszilárdítása és 100%-os biztosítása érdekében végzett hadtudományi és haditechnikai intenzív korszerűsítő tevékenység első pillanattól kezdve éreztette hatását a hadtápbiztosítás elméletének fejlődésében is.

A hadtápbiztosítás alapvető működési formájává 1961—63-tól kezdve az „elhelyezkedés” válik, melynek részproblémái még nincsenek kigyakorolva. Az azonban nyomatékosan kihangsúlyozásra kerül, hogy korszerű harcban csak azok a hadtápbiztosítások, vagy biztosítási egységek települnek, melyeknek feltétlenül szükséges, a többiek az utak mentén széttagoltan helyezkednek el.

A hadtápbiztosítás mozgékonyasága, a harcrend fokozatos követése a hadtápbiztosítás egyre rugalmasabb lépcsőzésében jut kifejezésre.

1962—63-ban a megjelent cikkekben és tanulmányokban már egyes megfogalmazásban a hadosztály hadtápbiztosítás két lépcsőben való telepítéséről van szó, de legalább is arról, hogy: „... felkészíteni arra, hogy rövid idő alatt képesek legyenek egy nagy mozgékonyaságú hadtápbiztosítás első lépcsőjének kikülönítésére és a főerők mögött való előrevonásra”.⁹

1963-ban kezdődik meg erőteljesen a háború kezdeti időszaka hadtápbiztosítási sajátosságainak kutatása, mely együtt jár az erdős-hegyes terepen folytatott tevékenység hadtápbiztosításának intenzív kifejtésével. Az 1963. évi eleji MNHF foglalkozás elvileg érinti a kérdést, azonban az 1963. januári váratlan harcászati gyakorlatok teljes élességgel vetik fel a harcászati rendszerének hadtápbiztosítás vonatkozású korlátait és rámutatnak arra a tényre, hogy milyen komoly problémák vannak a csapathadtápbiztosítás mozgékonyaságát illetően. Ezért 1963-ban általánossá válik az a követelés, hogy növelni kell az egység és hadosztály hadtápbiztosítás járműveinek terepjáró képességét, sőt teljessé kell tenni és olyan mértékig kell számukat növelni, hogy képesek legyenek a mozgás és kiegészítő eszközök együttes felemelésére.

Világos, hogy az anyagi biztosítás a háború kezdeti időszakának viszonyai között sajátos eljárási formákat igényel. 1962-ig, amíg az ilyen tárgyú törzsvezetési és csapatgyakorlatok be nem indultak, ezek az eljárások csak spekulatív módon voltak elképzelhetők. Az üzemanyag ki-

⁹ Gl. no. támadó harcának hadtápbiztosítása erdős-hegyes terepen a háború kezdeti időszakában. 0215/MNHF. 1963.

egészítő készlet csak a harcbalépést megelőző időszak fogyasztásának pótlására szolgált s nem jelentkezett a megnövekedett mélység következtében jelentkező ellátási problémák megoldásaként. Bátoratlanok voltak az üzemanyag kiegészítő készletek mérvének meghatározására irányuló törekvések is és elképzelhetetlennek bizonyult, hogy 0,6—0,9 javadalmazási mérvben is lehet kiegészítő készleteket képezni.

A háború kezdeti időszakának harctevékenységeiben a békehelyőrség, mint ellátási forrás megszűnt, a Honvédelmi Minisztérium állandó békeraktárai pedig kiegészítő ellátási forrásként léptek be. Az anyagi biztosítási rendszerének ez a helyzete hézagot, űrt okozott a háború első napjaiban, mert a képzett készletek nem biztosították a szükségleteket, de az előljáró hadművelati hadtáp sem tudott bekapcsolódni. Az 1961—62-es előadások kifejezetten tiltották, hogy a határ körzetében felvonuló, vagy ott tevékenykedő magasabbegységek leszakadjanak az oszloptól, nagy körültekintéssel a menetvonal közelében eső béke objektumokban szerveztek üzemanyag és élelem vételezést. Az MN 5232 parancsnokság nevében Kapus elvtárs 1965-ben a Honvédelem egyik számában megjelent cikkében rendezte ezt a problémát s így az 1964—67 közötti időszakokban a békehelyőrségből néhány napig történő vételezése, mint kiegészítő ellátási forrás ismét megjelent.

Önmagában ez a kérdés természetesen nem oldotta meg a háború első napjainak hadtápbiztosítási gondjait. Az 1966—67. évi kiképzések, az MNHF csoport foglalkozásai sürgősen vetették fel annak a 2—3 napos időszaknak a problémáját, mely a hadművelati hadtáp felállításáig és rendszerbe lépéséig tart. A legnagyobb nehézséget a tüzér lőszer ellátása jelentette, mert a feltételezések szerint valószínű, hogy a háború csak hagyományos fegyverekkel kezdődik, s ez a tüzérségi lőszer nagymérvű fogyasztását jelzi. A kérdés megoldására az MN 5232 törzse vállalkozott és a „Badacsony” hadtáp gyakorlaton olyan körülmények megvalósítását próbálták realizálni, melyek szerint a határon megkezdett harctevékenységek időszakában, a hadművelati hadtáp felállításáig mind a hadosztály hadtáp, mind az ezred hadtáp járművei rendszeresen anyagokat vételeztek a békehelyőrségből, a közeli laktanyákból, polgári objektumokból és az úgynevezett határmenti anyagi bázisokról, melyek erre az időszakra kezdtek kialakulni.

Egyértelmű megállapítássá vált, hogy a probléma megoldásának útjai a következők:

- a csapatok mozgókészleteinek maximális emelése;
- anyagkészletek felhalmozása a határmenti bázisokon;
- kiegészítő készletek felhalmozásának és szállításának biztosítása a harcászati rendszerben;
- az egyes hadtáp tagozatok, elsősorban a zászlóalj ellátási szakasz teherbíró képességének fokozása.

A hadtáp mozgékonyságának növelése, az új harceljárás által megkövetelt működési formák 1963-ban már problematikusá tették a mozgásban levő hadtáp alegységek között az anyagátadás formáit és módszereit. Ezért a ZMKA hadtáp és az ETI hadtáp harcászati tanszékén a levezetett foglalkozásokon belül egyre nagyobb teret kapott az anyagátadás

céljainak leginkább megfelelő anyagátrakó, illetve anyagátadó pontok szervezése. Természetesen ez a probléma e tanszékeken elméletileg vetődött csak fel, az élet azonban 1965—66-tól kezdve a szárazföldi csapatoknál is létrehívta azokat a gyakorlatokat, melyeken az anyagátadás anyagátadó pontokon történt és egyben tisztázódott ezen anyagátadó pontok működésének néhány alapvető elve is.

Hadtáp vezetése

A hadtápbiztosítás magasabb követelményei sürgetően vetették fel a hadtápvezetés metodikájának és rendszerének tökéletesítését. Ehhez járult még, hogy az MN-ben általában 1966-ban kezdtek intenzíven foglalkozni a katonai vezetés általános kérdéseivel, módszertanának, a vezetés szervezetének és technikai eszközeinek korszerűsítésével. 1966-ban jelenik meg hazánkban a hadtudomány egyik új ága, a katonai vezetéselmélet. A technika mind tömegesebb megjelenése, a harctevékenységek bonyolultabb jellege bonyolultabb feladat elé állította a vezetést, s az a régi formák között nem tudott megbirkózni a feladatokkal.

Konkréten milyen tényezők bizonyították a szűk keresztmetszetet a hadtáp vezetésben:

a) új alegységek, szakcsapatok, szervezeti kötelékek jelentek meg, a meglévők egy része átrendeződött, a hadtáp vezetésnek tehát többirányban kellett tevékenykednie,

b) megnőtt a hadtáp alegységek száma, változott a minősége,

c) a hadtáp alegységek tevékenysége lényegesen szélesebb területen folyt le és bonyolultabbá vált mozgatása, megnövekedtek a távolságok,

d) az idő megrövidült, a szervezés és vezetés rendelkezésére álló idő csökkent,

e) nagyobb jelentőségre tett szert a manőver és a hadtáp vezetőszerveknek gyorsabban kellett követni a csapatokat, kevesebb volt az egyhelyben tartózkodás, gyorsabban és pontosabban kellett operatív döntéseket hozni.

1962—63-as időszakban mindezt bonyolította, hogy a háború kezdeti időszakában a csapatoknak, illetve a vezetés szerveinek párhuzamosan többféle tevékenységet kellett végeznie. A hadtáp törzsek egyrésze be kellett fejezze a mozgósítást; közben vezetni kellett a menetet és a menetelő csapatok ellátását; végül meg kellett szervezni a várható harctevékenység hadtápbiztosítását.

Ezért a probléma megoldására a hadtáp törzsek megosztása látszott a legalkalmasabbnak. Az 1964-ben lezajlott „Szikra” gyakorlat óta a hadosztály hadtápban ügyszólván minden esetben, az ezred hadtápban pedig gyakorta képeztek úgynevezett operatív csoportot.

A hadtáp vezetés problémájának másik jelentős területe volt a hadtápbiztosítás tervezésében jelentkező útkeresés. Az, egyértelműen eldőlt 1961 után, hogy a hadtápbiztosítás tervét valamennyi egység, magasabbegység hadtáptörzsből el kell készíteni. A „Hadtáp biztosítási terv” kifejezés tükrözte, hogy itt a harc mindenoldalú biztosításán belül a hadtápbiztosítás teljes, komplex megvalósításának tervezéséről van szó, és így minden régi kifejezés alkalmatlanná vált.

A tervező munka és a vezetés tökéletesítése érdekében újra felvetődött az igény a különböző hadtáp okmányok (tervezési és jelentési okmányok) alaki uniformizálására, formai egységesítésére. Ez az álláspont vitát zárt le, melyben egyes nézetek olyan áltudományos felfogásból indultak ki, hogy a *formanyomtatvány, a meghatározott rovatok maguk közé kényszerítik* a gondolatokat s így a hadtápbiztosítás sokoldalúságát, rugalmasságát, sablonmentességét nem engedik érvényre jutni. Ennek a felfogásnak eredményeképpen a tervek, a főmutatók értelmezésében és készítésében zűrzavar és szabatosság mutatkozott, melynek határozott megszüntetése érdekében a szárazföldi csapatok hadtáp vezetése ismét megvalósította az egységes okmányrendszert és az akadémia hadtáp tanzéke ezt továbbfejlesztve kialakította az úgynevezett „express” okmányok egy változatát.

IV.

AZ ELMÉLET ÉS GYAKORLAT 20 ÉVES FEJLŐDÉSÉBŐL LEVONT KÖVETKEZTETÉSEK LEHETSÉGES FELHASZNÁLÁSA AZ ELŐTTÜNK ÁLLÓ IDŐSZAKBAN (1970-től)

Az 1969-es esztendő a hadtápbiztosítás számos problémájában lezárta az elmúlt kutatási időszakot és igyekezett választ adni mindazokra a kérdésekre, melyek az 1960—61-es szabályzatok megjelenése után még nyitottak voltak. Az elmúlt évek során végrehajtott számtalan gyakorlat, foglalkozás, elmélyült kutató munka, azon kívül, hogy számos kérdést, főleg a háború első napjainak hadtápbiztosítási problémáit elméletileg megoldotta, egyben egy új, a mai fejlesztési időszak körvonalait alakította ki, feltett újabb kérdéseket. Ebből a szempontból igen nagy jelentőségű volt az MNHF elvtárs 1969 decemberében tartott szakmai továbbképzési foglalkozása.

A hatvanas évek intenzív fejlesztési időszakának problémái általában megoldódtak, a csapatok hadtáp biztosítása jelenlegi szervezetek, a jelenleg meglévő harci-technikai eszközök mellett megfelelően biztosított, megoldott. Ezenkívül részleteiben

— Határozott utakon halad a hadtáp vezetés gépi eszközeinek használatba vételével kapcsolatos problémák megoldása, kikísérletezése, az azokat használó szervezetek alakítása.

— Egységes családdá váltak a csapathadtáp technikai eszközei, ezek valamennyi szolgálatban megfelelnek a legkorszerűbb követelményeknek.

— Befejeződött egy kísérletsorozat, a hadtápbiztosítás legszűkebb keresztmetszetét képező rakodási tevékenység komplex gépesítésével kapcsolatban és ez a kérdés általános üggyé vált.

— Komoly felmérő munkával tisztázódtak a csapatokkal szállítandó anyagi készletek általános tárolási, készlet képzési és málházási paramétereit, ennek megfelelően folyamatosan korrigálódott a hadtáp alegységek szervezete.

Nézetünk szerint jelenleg három alapvető irányban kell alakítani, korszerűsíteni, gazdagítani a hadtápbiztosítás elméleti kérdéseit, a gyakorlat által megfogalmazott követelmények függvényében:

1. A hadtáp egységes vezetésének elvei és módszerei, ennek szervezeti feltételei meghatározása;

2. A hadtápbiztosításban résztvevő szervek, alegységek szervezeti összevonása, illetve átrendezése, egyes ellátási szakaszok jellegének újra értékelése;

3. A hadtáp egységek, alegységek, intézetek megóvásával, tömegpusztító fegyverek elleni védelmével, minden oldalú biztosításával kapcsolatos rendszabályok egzakttá kidolgozása.

Ezzel kapcsolatban, ha a hadtápbiztosítás elméletének 25 éves fejlődését megvizsgáljuk — még mindig néhány nyitott, teljesen nem megválaszolt kérdés jelentkezett.

— Hogyan jutnak el bonyolult helyzetben a harchoz szükséges legalapvetőbb anyagok folyamatosan a felhasználókhoz? Hogyan lehet biztosítani, hogy az anyag, elsősorban a lőszer, műszaki anyag, üzemanyag olyan ritmusban és ütemben kerüljön el a felhasználókig, ahogy azt a fogyasztás és ezzel egybehangolva az anyagátadás lehetősége szükségessé teszi?

— Mivel és hogyan lehet megóvni a hadtáp alegységeket a tömegpusztító fegyverek hatásaitól, ezen belül az atomcsapás következtében, továbbá a napalm és egyéb gyújtóanyagok alkalmazása során keletkezett nagykiterjedésű és erős intenzitású tüzekről?

— Milyen irányban kell a hadtáp törzseknek gyakorolniuk a vezető tevékenységet elsősorban? Hogyan lehet biztosítani az összeköttetés folyamatoságát minden irányban, hogy képes az előljáró hadtáp vezetési szerve a vezető tevékenység egyrészét helyszínen, a csapatokhoz, alegységekhez közelítve megoldani?

— Hogyan lehet korszerűsíteni és feszebbé tenni a szállításokat, mi az útja a szállító eszközök még központosítottabb felhasználásának, milyen formában lehet kikerülni a különböző ellátási ágakban párhuzamosan folyó utánszállítási tevékenység során jelentkező üresjáratokat és átfedéseket?

Mint a bevezetőben megállapítottuk, az MN Hadtáp szolgálatát befolyásoló elmélet, a Nagy Honvédő Háború tapasztalataival gazdagodott és a továbbfejlesztett szovjet hadművészet hadtápbiztosítási elveinek talaján bontakozott ki.

Az elmúlt 25 esztendőre történő visszatekintés után megállapíthatjuk, hogy szabályzataink, dokumentumaink, a továbbképzések anyagai folyamatosan igyekeztek követni a hadművészetben, a haditechnikai eszközökben végbement változásokat és mindenkor megfelelő elméleti alapokat biztosítottak a csapatok harctevékenységének hadtápbiztosításához. A hadtápbiztosítás elméletén alapuló tanintézeti tematikák, továbbképzési programok, szabályzatok, előadások és egyéb dokumentumok alapján nagyszámú idősebb és fiatalabb hadtáp tiszt készült fel sikeresen arra, hogy a csapatok hadtápbiztosítását a legbonyolultabb helyzetekben is

meg tudják valósítani. Az elméletet tükröző dokumentumok a hadtáptisztek részére olyan elméleti felkészülést tettek lehetővé, mellyel felkészítve a csapatoknál végzett gyakorlati tevékenységek során számosan gazdagították az elméletet. Valóban megállapíthatjuk, hogy különösen a legutóbbi intenzív fejlesztési időszakban a hadtápbiztosítás korszerűsítésében az elmélet és gyakorlat egysége magas színvonalon jutott kifejezésre.

Külön kell szólni arról az óriási szerepről, melyet a hazai elvi dokumentumok, szabályzatok, módszerek kialakításában a szovjet tanácsadó elvtársak és a szovjet hadsereg déli csoportjának teljes hadtáp törzse játszott.